

koji nije neumjesno nazvan dolinom suzâ. Tko će nam tu pružiti ruku pomoćnicu, da nas povede u one krajeve, gdje prestaju svakidašnje brige i trvenja, gdje su zauvijek zamrle strasti i mržnje, gdje vlada nepomućeni mir i spokojnost polučenih ciljeva? Sve filozofije ovog svijeta ne odgovaraju nam na ovo pitanje umnije, nego što glasi onaj prvi odgovor u malenom katekizmu, gdje se veli, da smo na svijetu za to, da Boga ljubimo, da mu služimo i tako u nebo dodjemo. U tome je triumf jake volje, da privremene osjetne užitke, slavu i sjaj ovog svijeta zapostavi onoj ljubavi, koja je neograničena i vječna. Ovu nas ljubav uči kršćanstvo, pa za to je kršćanstvo i stvorilo tolike heroje moralnog htijenja. Djeca, žene i starci bili su kadri i mučeništvo podnijeti — samo za jedan pogled, pogled na križ! Pa za to možemo reći, da je katolička Crkva donijela čovječanstvu najidealniju kulturu volje: i dogod bude na svijetu osim strasti još i težnje za idealima, ostat će katolička Crkva najuzvišeniya, božanska institucija za uzgoj ljudske volje.

Dr. Zimmermann.

Je li Nestorijeva nauka na efeškom saboru god. 431. nepravedno osuđena? Čini nam se na prvi mah posve suvišno pitanje. Ako je jednom opći crkveni sabor o jednoj nauci stvorio odluku kao o heretičnoj — stvar je teološki riješena. Pa ipak je o kristološkoj nauci Nestorijevoj u protivnom smislu zadnjih godina mnogo pisano. I sa strane katoličkih teologa malo je o kojem hereziarhi tako toplih izljeva simpatije i sažaljenja izneseno kao o Nestoriju. „Na toj nestorijanskoj stvari kanda se prosulo nešto od one groze nevino osuđenih... Čitav niz nepravednosti i krivih tužba! A Nestorije je naprotiv imao sa svoje strane najčvršću volju za ortodoksiju... Naglašivali su, istina, tijekom vremena svoju pravovjernost heretici i separatisti najraznoličnijih vrsti, ali malo njih s toliko jakim činjenicama kao Nestorije... Šteta, što Nestorije nije pisao papi Leonu; nije apsolutno isključena mogućnost, da bi oficijelna crkva bila promijenila svoje stanovište prema osuđenomu, njegovim nakanama, ciljevima“ i t. d. Tako govori o Nestoriju dr. Leonhardt Fendt u svojoj disertaciji: *Die Christologie des Nestorius* (Kempten 1910.).

Stvar nije u sebi doduše najnovijega datuma. Otkako je crkva svoj sud izrekla nad Nestorijevom naukom prvi put u Efezu:

431., pa ponovila to na drugom općem saboru u Konstantinopelu g. 553. i na trećem, također konstantinopolitanskom, god. 681., nije se kroz hiljadu godina čulo glasa o eventualnom nepravednom izrečenom sudu o Nestoriju. Prvi takav glas izbio je na javu 1645., kad je neki kalvinski teolog I. Brugier u Frankfurtu izdao spis: *Disputatio de supposito in qua plurima hactenus inaudita de Nestorio tamquam orthodoxo et de Cyrillo Alexandrino aliisque episcopis in Synodum coactis tamquam haereticis demonstrantur*. Ali taj je pokušaj suzbio potpunoma za ono doba Dion. Petavius.

Kako su se od Nestorijevih djela do nas sačuvali samo mali ostatci, većim dijelom u prijevodu, a sam koncil efeški ne navodi tačno zabluda Nestorijevih, radi kojih je osuđen, nego ih samo spominje kao „bezbožne“, „opake“, kao nauku, koja „huli“ na Isusa Krista, o njemu „bezbožno“ misli i sl., to je stvar dobila, barem na prvi pogled, drugo lice, kad se našlo jedno cijelo Nestorijevo djelo pod naslovom: *Knjiga Heraklida damaškoga*. Djelo je nađeno u sirsom prijevodu, objelodanjenom 1910. po P. M. Bedjanu u Parizu. Francuski ga je preveo F. Nau, profesor na Institut Catholique.

Premda je protestantski teolog Fr. Loofs još 1905. izdao fragmente do onda poznatih i istraženih odlomaka iz Nestorijevih djela pod naslovom: *Nestoriana*, ipak je tek sada, nakon nalaska cijelog djela njegovog bilo izgleda, da će se i s povjesne strane unijeti svjetla u ovo pitanje i da će ono pokazati, je li nauka, koju sadržaje, heretična ili pravovjerna.

Toga međutim knjiga Heraklida damaškoga nije pokazala — barem ne odlučno. Dokazom su baš oni najraznoličniji i najsuprotniji sudovi o njezinom sadržaju. A to je već, misli dr. Pesch, jedan razlog, da katolička teologija ovim povodom svoga shvaćanja o stvari bitno ne treba mijenjati.

Nalaskom ovog djela, dakako, postala je čitava stvar predmetom posebnog studija. Odatle publikacije, jedne, da brane historičko i teologičko shvaćanje katoličko, druge, da makar i napuštajući historijski interes, izbiju kakovog kapitala. Tako n. pr. anglikanski teolog I. F. Bethune-Baker zastupajući mišljenje, da je nauka Nestorijeva o Kristu skroz na skroz tačna, a on da je dosljedno posve nepravedno osuđen, zagovara crkveno zajedništvo između danas još preostalih ostataka ne-

storijanske i anglikanske crkve i otvoreno priznaje, da mu nije samo i jedino do čiste historije, nego i do pitanjâ, koja se više tiču anglikanske crkve, nego Nestorija. O tom se on otvoreno izjavljuje u zadnjem poglavlju svoje knjige, kad veli, da je Nestorije doduše osuđen, ali njegova stvar da je ipak pobijedila. Dokazom da je tome opstanak nestorijanske crkve, koja se od 5. vijeka do 20. neprekidno uzdržala. U takovoj crkvi nije moguće da ima temeljna kakova zabluda, nego mora da je čista i jedina istina.

U VI. poglavlju dotiče se glavne stvari: je li Nestorije učio dvije osobe u Kristu? Odgovara: N. je uzimao, kako i treba, da su u Kristu dvije potpune naravi, božanska i čovječanska, međusobno sjedinjene. Ali sad se pita: kakove je naravi to sjedinjene? N. veli: one su prosopon.

Što je dakle prosopon? Taj pojam kao i *οὐσία, φύσις, ὑπόστασις* valja po smislu tačno odrediti istražujući, kakovo im značenje N. pridaje, govoreći o naravi i osobi. Bethune-Baker drži, da N. pod prosopom ne misli samo moralno prisajedinjenje.

Već spomenuti dr. Leonard Fendt ne ide tako daleko, kao Bethune-Baker i ako se dosta drži njegovog načina u prosuđivanju N. stvari. On ne će da osudu Nestorija nazove nepravednom unatoč onoga gore spomenutog, malo sentimentalnog izljeva simpatije i udivljenja. Priznaje, da je sv. Ciril spasio svojim istupom čistoću katoličke nauke, ali misli, da je heretički zadah bio više u okolini, kojoj se N. nije svojim načinom raspravljajući znao dosta ukloniti, nego kod njega samoga. „Er (sv. Ciril) sah die Ketzerei, aber es war eigentlich kein Ketzer da ...“ (str. 13.).

Krivo promatra čitavu stvar dr. Joh. P. Junglas, kako je svojevremeno po časopisima već bilo utvrđeno, kad je na šestom međunarodnom marijanskom kongresu u Trieru držao (5. VIII. 1912.) predavanje: Die Irrlehre des Nestorius. Dogmengeschichtliche Untersuchung. Sporednu stvar čini glavnom, a tim pravu pogriješnu stranu pregleda i propušta na neki način. Istina je, da je Nestorije učenik Teodora od Mopsuestiei da je antiohenska škola zastupala nazor, po kojem je čovjek Krist i zvao se sinom Božjim i uživao božanski ugled, čast, gospodstvo i t. d., ali sve je te odlike morao zaslužiti trpnjom i kušnjom za života. Istom nakon uskrsnuća postaje bo-

žanstvenim sve ono čovječansko u Kristu, i tada istom stupa on pravo i potpuno u posjed tih odlika.

Taj nazor, osuđen na drugom konstantinopolitanskom saboru god. 553. (ekumenski V.), i ako se nalazi nešto ublažen u spisima Nestorijevim, opet se ne može reći, da je za vrijeme koncilskih rasprava sačinjavao tačku, proti kojoj su sabrani oci, pred svima Ciril, ponajpače ustali. Šta više, u aktima se jedva i spominje, nego je naprotiv glavna tačka, oko koje se čitava raspra kreće: je li Marija bogorodica ili samo Kristorodica. Proti toj nauci je i pao sud sabranih Otaca, a ne proti onoj Theodora od Mopsuestie, osuđenoj na V. ekumen. saboru.

Junglasovo tumačenje podvrgao je kritici i jedan rimski teolog u „Katholische Kirchenzeitung“ (Salzburg 15. svibnja 1913.), pa se među ostalim vraća na precizno određenje sadržaja pojma *πρόσωπον*, koji se u Nestorijevim djelima ne nalazi uvijek u jednom te istom značenju. Na temelju isporodbe ovog pojma u uporabi na različnim mjestima dolazi do zaključka, da sjedinjenje dviju naravi u Kristu ne može da sačinjava, nego juridičnu, t. j. moralnu osobnost, ako opće čitav Nestorijev način govora ima kakav određeni smisao. Božanska i čovječanska narav zamjenjuju jedna drugu; božanska se služi čovječanskom, da se ljudstvu objaviti može, a obratno ljudska se služi božanskom, da n. pr. čini čudesa i sl. Sasvijem tim ipak da su prama vani jedan djelotvorni subjekt. Nije među njima n a r a v n a svez, sjedinjenje, nego s a m o — ili s v o j e v o l j n a, u koliko se nakon sjedinjenja jedan prosopon drugim služi.

F r a n z e l i n je kao i drugi teolozi svojedobno već upozorio, da je po riječima sudeći, Nestorijeva nauka ortodoksna, uistinu pak, da naučava ne jednog sina Božjeg, nego dva, od kojih je jedan zbilja sin Božji, a drugi se tako samo zove. Dokaza za ovu tvrdnju ima i kod Loofsa (Nestoriana str. 217) i kod Mansla (IV. 625.).

Da se dakle Nestorijeva nauka pravedno ocijeni, podvrgao ju je savjesnom istraživanju asumpcionista P. Martin Jugie u djelu: *Nestorius et la controverse nestorienne*. Paris 1912. (izdanje Bibliotheque de theologie historique.) Djelo je doduše, veli Pesch, pisano više sa stancvišta historije, no ne zanemaruje tačnog istraživanja prijepornih pojmova Nestorijevih nauka. Kristu, Sinu i Gospodinu, mogu se pridijevat

predikati i čovječanstva i božanstva, ali Bogu — Riječi s a m o božanstva, a čovjeku Isusu s a m o čovječanstva. Crkva naprotiv uči, da se o Riječi, tijelom (čovjekom) postaloj, mogu upotrebljavati predikati čovječanstva, a o čovjeku Isusu također predikati božanskih svojstava. I obzirom na izraze bogorodica i Kristorodica izlaže Jugie na tanko misao Nestorijevu, pak je ispo-ređuje s dogmatskom naukom crkve. Njegov konačni sud glasi: „Knjiga Heraklidova ne ostavlja nas ni najmanje u sumnji, da je hereziarha tvrdio, e su u Isusu Kristu dvije hipostaze i dvije osobe...“ „Knjiga Heraklidova potvrđuje ispravnost Cirilovog shvaćanja..“ (Kod Pescha: Zur neueren Literatur über Nestorius str. 24.).

Isticala se u toj novijoj literaturi mnogo blaga narav i patnička ćud Nestorijeva naprama agresivnosti i, na neki način, grubosti Cirilovoj. Ljudski momenti su iznašani, pa se psihološkom analizom htjelo umjetno prikrivati pravo stanje stvari i skretati pozornost s glavne točke. I ako to nije baš posvema historički vjerno, opet valja naglasiti, da crkva nije niti jednog radi osobnih manjkavih svojstava osudila, niti drugog radi protivnoga pohvalila. To su momenti, koji kod javnog crkvenog suda ne padaju u prvom redu na vagu. I ne može se reći, da je Nestorije osuđen tobože radi subjektivnih kakovih nekorektnosti, nego samo i jedino, jer je objavljenu nauku o jedinstvu osobe Isusa Krista zanijekao i taj svoj nazor svakojakim načinom u govoru i pismu nastojao zadržati. Taj sud crkve nije uzdrimala ni „Knjiga Heraklida damaškoga“, nego ga je samo još više utvrdila. To je rezultat novijeg raspravljanja o pitanju, da li je Nestorije na efeškom saboru god. 431. nepravедno osuđen. Opširnije o tom, kao i literaturu, što se na pitanje odnosi, vidi na n. mi. kod Chr. Pescha str. 29.

Dr. A. Živković.

Recenzije.

Utrum S. Thomas Aquinas sit Thomista. Disquisitio brevis ab Augustino Kraus, Theologiae et Philosophiae doctore, instituta. Graecii et Viennae

MCMXV. Sumptus Fecit „Styria“, editrix S. Sedis Apostolicae.

U predgovoru veli dr. Kraus, e mu se čini, da mu je slobodno ba-